

אם משה היה לוי משורר

בסוטה י"ב ב' והנה נער בכה קרי ליה ילד וקרי ליה נער תנא הוא כילד וקולו כנער דברי ר' יהודה א"ל ר' נחמיה א"כ עשיתו למשה רבינו בע"מ, וע"ש ברש"י בעל מום והוא לוי ונפסל בקול לעבודת השיר.

יש להבין מנ"ל לר' נחמיה שאכן לא היה משה בע"מ, וי"ל משום שבערכין דף י"א יליף חנניא אחיו של ר' יהושע לעיקר שירת הלויים מקרא דמשה ידבר והא-לקים יענו בקול על עסקי קול, ופרש"י שהיה מצוה לשורר לפי שמשה לוי היה, וא"כ מבואר שהיה משורר, וע"כ הק' ר' נחמיה דאילו היה קולו כנער היה פוסל לשיר, ולפ"ז אפ"ל דמאי דלא חייש ר' יהודה לקו' זו משום שבערכין

נאמרו לימודים אחרים לשירת הלויים, ואפשר דכך ס"ל לר' יהודה וא"כ אין רא"י שמשה היה משורר, וע' בפ"י רש"י עה"ת פ' שמות פ"ב פ"ו שכי' והנה נער בכה, קולו כנער, ולכאוי ק' שהרי ר' נחמיה הק' ע"ז דא"כ עשיתו למשה רבינו בע"מ ולמה פ"י רש"י כן וע"ש ברמב"ן, ולהנ"ל

הרי כל קו' ר' נחמיה אינה אלא אם נסבור כחנניא ועיקר שירת הלויים ילפי' ממה שא"כ לאידך מ"ד בערכין דילפי' מפסוקים אחרים ל"ק כלל, וע"כ פ"י רש"י כר' יהודה. ולפ"ז נמצא שלפי ר' יהודה אה"נ דמשה

היה פסול להיות משורר, והנה בתמיד דף כ"ו ילפי' שמירת המקדש ממה רבינו, וא"כ מוכח דמי שנתקלקל קולו כשר לשאר עבודות וכמ"ש הרמב"ם. וע' בדרשות הר"ן דרוש ג' שכי' ביאור אחר בגמ' בסוטה א"כ עשיתו למשה רבינו בע"מ דמשה לא היה בו שום פגם וא"כ לא תלי' בילפוטא מנלן שירת הלויים.

ב. והנה הרמב"ם בפ"ג מהל' כלי המקדש ה"ח זה שנאמר בתורה בלויים ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה אינו אלא בזמן שהיו נושאים המקדש ממקום למקום, ואינו מצוה נוהגת לדורות, אבל לדורות אין הלוי נפסל בשנים ולא במומין אלא בקול שיתקלקל קולו מרוב הזקנה יפסל לעבודתו במקדש, ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה אבל יהיה מן השוערים עכ"ל.

וצ"ב מה שהוסיף הרמב"ם ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה אבל יהיה מן השוערים, אשר לכאוי מילתא דפשיטא הוא דהואיל וכל החסרון של לוי שנתקלקל

קולו הוא מפני שאינו יכול לשורר הרי ל"ש ד"ז גבי שוער ומאי קמ"ל בזה הרמב"ם דכשר, וכמו באופן שאין לו כח להיות שוער לכאוי פשוט שמ"מ כשר להיות משורר ולא הוצרך הרמב"ם להזכיר ד"ז, ומ"ש משורר שנתקלקל קולו שהוצרך הרמב"ם לחדש דמ"מ כשר להיות שוער.

וני' שד"ז דנתקלקל קולו דילפי' מחולין דף כ"ד שפסול, אינו רק שהשירה פסולה כשקולו של המשורר נתקלקל, כי אם דהוא דין דהגברא נפסל מלהיות משורר,

ואף דילפי' בחולין כ"ד ע"א דלוי אין נפסל במומין של כהן אך בנתקלקל קולו נפסל, וכ"ה לי' הרמב"ם "יפסל לעבודתו במקדש", וכן לי' הגמ' בחולין שם "אבל בשילה ובית עולמים אין נפסלין אלא בקול".

ויש להוכיח כן מלי' הגמ' בסוטה הנ"ל א"כ עשיתו למשה רבינו בעל מום, ולפי רש"י היינו שנפסל לשיר, וחזינן דנקרא בע"מ.

וא"ש דקס"ד דהוא פסול לכל עבודת לוי, וזהו שחידש הרמב"ם שאין נפסל אלא לעבודת השיר ולא לשאר עבודות, אך בשוער שאין בו כח לעשות מלאכתו א"צ לומר שכשר לעבודת השיר ורק במשורר שנתקלקל קולו הוא דקס"ד דפסול לגמרי לעבודת לוי, (ול' הפסוק שדרשו ממנו בחולין לפסול בנתקלקל קולו משמע שהוא פסול בשירה וצע"ק), ויש לדון לפ"ז אם מי שנתקלקל קולו כשר לשיר בכלי למ"ד

עיקר שירה בכלי, דאפשר דהואיל והוא פסול בהגברא לשיר א"כ פסול לכל עבודה, אף לעבודה שא"צ בה קול ורק להיות שוער שהיא עבודה אחרת הוא דהכשירו הרמב"ם. וכן הסכים מו"ר הגרא"מ שך זללה"ה. וע"ע בצבא הלוי עניינים חלק א' סי' לו.

אל תיכנס לחצר חברך ליטול את שלך שלא ברשות

מעשה בראובן שהיה חייב כסף לשמעון שהיה גר בשכונתו וראובן זה היה אדם אלים ולא רצה לשלם, הגיע יום ששמעון עמד לעבור דירה לעיר אחרת, נמלך שמעון בדעתו ואמר לראובן שהוא עומד לעשות מסיבה

צבא הלוי

פרט ועוללות מתורת רבנו
צבי אליהו הלוי שמינצברג
של"מ"א

ויש מקום לומר שלעשות כן לנכרי מותר אבל לישראל אסור, אבל זה תלוי במה שדן בס' פרשת דרכים אם היה להם דין ישראל גם לקולא.

והנה בקצה"ח ס"י ד' הביא מזוה"ק שאסור לעכב פקדון עבור פרעון חוב, וכפי הנראה דהוא כמו מצות השבת עבוס, וע"ש בגליון על הקצוה"ח מה שהק' ע"ז מכמה מקומות.

לא תלכו ריקם

ג' כ"א ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים והיה כי תלכו לא תלכו ריקם, בס' מצח אהרן (דרושים מהגאון ר' אהרן וואלקין בעל בית אהרן) כי שאין זו הבטחה אלא לאו שמי שילך ריקם עובר בל"ת.

והנה בריש פ' בשלח ויקח משה את עצמות יוסף עמו כו' ובסוטה י"ג א' ת"ר א וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו שכל ישראל כולן נתעסקו בביזה והוא נתעסק במצוה שנאמר חכם לב יקח מצות וגו' ומשמע שמשה לא נתעסק בביזה וק' שהרי היה בזה לאו, ואפשר שלקח מעט ורק לא נתעסק כמו כולם, ועוד י"ל שמצוה של לקיחת ארונו של יוסף דוחה לאו זה.

ועו"ל עפמ"ש"כ בתיבת גמא פ' קרח ופ' בשלח ששבט לוי שלא היו בכלל השעבוד לא היה בכלל הביזה, והביא כן מס' פרשת דרכים, ומה שאמרו חז"ל שמשה רבינו חכם לב יקח מצוות שבזמן שהיו ישראל עסוקין בביזה הלך ליקח ארונו של יוסף משמע שגם לו היה חלק בביזה, הוא משום שפרעה ביזה אותו שאמר לו אל תוסף ראות פני והמבייש ת"ח קונסים אותו ליטרא זהב עי"ש, ולפ"ז ניחא שלא היה בכלל הלאו דלא תלכו ריקם.

יקרה ולצורך כך צריך הוא לכלים יקרים הואיל לראובן יש כלי כסף משובחים ונאים מבקש ממנו להשאיל לו לפאר את המסיבה, ראובן הכיר את שמעון כאדם נאמן לא חשד כלום בשמעון שכנו והשאיל לו את הכלים היקרים למחרת עבר שמעון דירה ולקח עמו את הכלים היקרים, לשאלת בני משפחתו שהרי הכלים אינם שלו, השיב שמעון ראובן חייב לי כסף עוד יותר מהכלים האלו והרי אני לוקח אותם כפרעון על חלק מהחוב, ויש לדון האם נהג שמעון כדן.

והנה בב"ק כ"ז ב' א"י בן בג בג אומר אל תיכנס לחצר חבירך ליטול את שלך שלא ברשות שמא תראה עליו כגנב אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל, ולפי"ז אולי גם אופן הנ"ל נראה כגנב ויהא אסור.

והנה בפרשתנו [פ"ד פכ"ב] ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלות ושמלתם על בניכם ועל בנותיכם ונצלתם את מצרים, והרי לא היה דעתם לחזור למצרים ולהחזיר את הכלים ואיך היה מותר להם.

ובסנהדרין צ"א א' פעם אחת באו בני מצרים לדון עם בני ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא אומר וד' נתן את חן העם העם בעיני מצרים וישאילום תנו לנו כסף וזהב שנטלתם ממנו אמר גביהה בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמם לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו להם הדיוט שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחכם, נתנו לו רשות הלך ודן עמהן אמר להן מהיכן אתם מביאין רא"י, אמרו לו מן התורה, אמר להן אף אני לא אביא לכם רא"י אלא מן התורה שנאמר ומושב בני ישראל אשר שבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה, תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה אמר להן אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה.

ואם כן מה שבקשו כלי כסף וכדו' היה כדי לפרוע מקצת החוב שמצרים חייבים להם ומוכח שמותר לעשות כן. וע' באור החיים שכי' על הפסוק ושאלה אשה כו' (שמות ג' כ"ב) "כאן רמז היתר הצלת אדם ממונו מאנס", הרי שלמד באור החיים מכאן להתיר להציל ממונו בדרך הערמה כזו.

וא"כ יש לחלק שמעשה גניבה אסור לעשות אבל בדרך הערמה מותר.

